

**CURTEA SUPREMĂ
DE JUSTIȚIE**

DECIZIE

cu privire la respingerea recursului declarat de Gîrbu Boris și admiterea recursului declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova,

în cauza civilă, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Gîrbu Boris împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova cu privire la constatarea încălcării dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale și repararea prejudiciului moral cauzat prin această încălcare,

împotriva deciziei din 16 mai 2024 a Curții de Apel Chișinău,

*(Dosarul nr.2ra-763/24
NR.PIGD 2-23123846-01-2ra-21062024)*

Determinarea limitelor controlului instanței de recurs asupra cuantumului satisfacției echitabile acordate în temeiul Legii nr.87/2011 pentru încălcarea dreptului la judecarea cauzei într-un termen rezonabil și verificarea dacă majorarea despăgubirilor realizată de instanța de apel respectă criteriile legale de individualizare și principiul proporționalității. Consolidarea practicii.

Prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Centru (jud: V. Jomiru-Niculiță)

Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud: R. Pulbere, D. Dulghieru, A. Malîi)

04 martie 2026

Textul corespunde originalului

Examinând, în lipsa părților, recursurile declarate de către Gîrbu Boris și Ministerul Justiției al Republicii Moldova,

Curtea Supremă de Justiție, în completul de judecată compus din:

Stela Procopciuc, *Președinte*

Ion Munteanu,

Gheorghe Stratulat, *Judecători*

constată următoarele:

ÎN FAPT

1. La 24 august 2023, Gîrbu Boris a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova cu privire la constatarea încălcării dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale și repararea prejudiciului moral cauzat prin această încălcare.

2. În susținerea acțiunii reclamantul a indicat că prin sentința din 09 martie 2016 a Judecătoriei Ciocana, mun. Chișinău (dosarul nr.1-20/2014) au fost achitați Bîzgu Anatolie, Starîș Anatol și Gîrbu Boris, învinuiți de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art.179 alin.(2) din Codul penal și art.352 alin.(3) lit.d) din Codul penal, pe motiv că fapta nu întrunește elementele infracțiunii.

3. Prin decizia din 28 iunie 2021 a Curții Supreme de Justiție au fost admise recursurile ordinare declarate de procurorul delegat în Procuratura de circumscripție Chișinău, Plîngău Alexandru, de către avocatul Șchiopu Arcadie în numele inculpatului Starîș Anatolie, de către inculpatul Gîrbu Boris, de către inculpatul Bîzgu Anatolie și de către avocatul Goncear Vasile, în numele inculpatului Gîrbu Boris, casată integral decizia din 13 iulie 2020 a Curții de Apel Chișinău, cu restituirea cauzei spre rejudecare, în instanța de apel, în alt complet de judecată.

4. Potrivit informației de pe Portalul Național al Instanțelor de Judecată, ședința de judecată la Curtea de Apel Chișinău a fost fixată spre examinare pentru data de 15 septembrie 2023, cauza penală nefiind soluționată și finalizată cu emiterea unei hotărâri definitive și irevocabile, până în prezent, fiind evident încălcat termenul de judecare a cauzei penale, procesul penal durând peste *13 ani*.

5. Prin încălcarea termenului de judecare a cauzei penale reclamantul a fost supus stresului și umilințelor, a suportat încordare psihică, retrairi, stare de stres, suferințe morale, psihice și fizice.

6. Reclamantul consideră că în temeiul prevederilor Legii nr.87 din 21.04.2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, precum și în temeiul art.14 alin.(3),

art.1405 alin.(1), art.1416 alin.(1), art.1422 alin.(1), art.1423 alin.(1) din Codul civil (în redacția legii în vigoare până la 01.03.2019), precum și art.1998 alin.(1), art.2021 alin.(1), art.2025 alin.(4), art.2029 alin.(1)-(3), art.2036 alin.(1) și (2), art.2037 alin.(1)-(3), art.2038 alin.(1) din Codul civil (în redacția legii în vigoare din 01.03.2019), este îndreptățit la repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea termenul rezonabil de judecare a cauzei penale (dosarul nr.1-20/2014; nr.1a-765/16, nr.22-1-332-17012012) mai mult de 13 ani, care nici până în prezent nu este finalizată.

7. În contextul enunțat, Gîrbu Boris a solicitat admiterea acțiunii, constatarea faptului încălcării dreptului său la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale (dosarul nr.1-20/2014; nr.1a-765/16, nr.22-1-332-17012012), constatarea violării dreptului său prevăzut de art.6 CEDO și art.1 din Protocolul adițional nr.1 la Convenția europeană, constatarea faptului încălcării dreptului la prezumția nevinovăției și aplicarea torturii psihice, încasarea din bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Justiției al RM, în beneficiul său a sumei de 5 000000 lei cu titlu de prejudiciu moral pentru încălcarea dreptului la judecare în termen rezonabil a cauzei penale menționate, compensarea cheltuielilor de judecată în mărime de 6000 de lei cu titlu de cheltuieli pentru asistență juridică și 422 de lei cheltuieli pentru xerox.

POZIȚIA PRIMEI INSTANȚE

8. Prin hotărârea din 04 decembrie 2023 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru a fost admisă parțial acțiunea civilă depusă de Gîrbu Boris. S-a constatat încălcarea dreptului lui Gîrbu Boris la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale nr.22-1-332-17012011. S-a încasat din bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Justiției al RM, în beneficiul lui Gîrbu Boris, suma de 60 000 de lei cu titlu de prejudiciu moral, 422 de lei cu titlu de cheltuieli de judecată și 3000 de lei cheltuieli de asistență juridică. În rest, acțiunea civilă depusă de Gîrbu Boris, a fost respinsă ca neîntemeiată.

9. Prima instanță a motivat soluția, cu referire la criteriul de complexitate a cauzei, că cauza penală nr.22-1-332-17012012 este una complexă, ținând cont de volumul de probe, numărul inculpaților și problemele juridice complexe care au dus la casările repetate de instanța superioară. Referitor la durata încălcării, instanța a reținut că reclamantul solicită constatarea încălcării dreptului său la examinarea în termen rezonabil a cauzei penale nr. 22-1-332-17012012, care durează mai mult de 13 ani și nu există la moment o finalitate a acestei cauze. De asemenea, instanța de fond a notat că cauza penală a fost judecată în prima instanță de la 03.05.2012, iar în prezent nu este emis un act judecătoresc irevocabil, care

ar concretiza situația pentru reclamant (f.d.19-68). Deși este o cauză complexă, acest fapt nu este justificat și termenul îndelungat nu poate fi apreciat ca rezonabil. Cu referire la comportamentul reclamantului, instanța de fond a dedus că la caz nu se atestă faptul că reclamantul Gîrbu Boris ar fi contribuit la tergiversarea examinării cauzei penale nr.22-1-332-17012012, dimpotrivă acesta are interesul ca procesul penal să fie finalizat cu o hotărâre irevocabilă, având în vedere că deține calitatea procesuală de inculpat, iar întârzierea poate afecta drepturile constituționale ale dânsului la un proces echitabil și la o judecată în termen rezonabil. Instanța de fond a notat că miza procesului este importantă pentru reclamant din motivul că în timpul procesului prelungit, opinia publică poate fi afectată, iar reputația acestuia poate suferi chiar dacă ulterior va fi găsit nevinovat. Procesul îndelungat în sine poate crea impresia că inculpatul este vinovat.

10. Reieșind din circumstanțele reținute și criteriile de apreciere a temeiniciei prezentei acțiuni, instanța de fond a concluzionat că prin prisma Legii nr.87/2011, urmează a fi admisă pretenția reclamantului privind constatarea încălcării dreptului acestuia la judecare în termen rezonabil a cauzei penale nr.22-1-332-17012012. Or, cert s-a constatat că în speță este încălcat dreptul reclamantului la examinarea în termen rezonabil a cauzei penale nr.22-1-332-17012012.

11. Totodată, prima instanță a subliniat că potrivit legii sarcina probațiunii lipsei de încălcare a dreptului la examinarea în termen rezonabil a cauzei revine pârâtului, la caz Ministerului Justiției, însă acesta nu a probat că procesul îndelungat al examinării cauzei penale nr.22-1-332-17012012, ar fi imputabilă reclamantului pentru perioada relevantă speței.

12. Referitor la pretenția privind încasarea prejudiciului moral, instanța de fond a hotărât de a acorda lui Gîrbu Boris satisfacție echitabilă ultimului prin prisma prevederilor art.5 din Legea nr.87 din 21.04.2011, or, potrivit normei date de drept prejudiciul cauzat prin încălcarea dreptului la examinarea în termen rezonabil a cauzei se repară indiferent de vinovăția autorității competente, la caz a instanței de judecată (art.2 alin.(3) Legea nr.87 indicat mai sus).

13. Prima instanță a considerat că mărimea prejudiciului moral solicitat de Gîrbu Boris de 5000000 (cinci milioane) de lei este o sumă exagerată și nejustificată, reieșind din caracterul și gravitatea suferințelor de ordin moral suportate de către ultimul, deoarece această sumă este în contradicție cu principiul compensării echitabile potrivit căruia despăgubirea nu trebuie să constituie venituri nejustificate pentru persoana lezată, nici sume excesive pentru autorul daunei.

14. Pentru a nu știrbi din principiul „satisfacției echitabile” a despăgubirilor acordate și ținând cont de practica Curții Europene, instanța de fond a considerat că prejudiciul moral în mărime de 60000 de lei reprezintă în speță o satisfacție

echitabilă suficientă pentru reclamant, raportată la perioada încălcării, în rest, suma pretinsă de reclamant cu titlu de prejudiciu moral, instanța de fond a considerat că urmează a fi respinsă ca neîntemeiată.

15. Referitor la compensarea cheltuielilor de judecată, prima instanță a remarcat că potrivit bonului fiscal nr.00355845 eliberat la 24 august 2023, se confirmă faptul executării serviciilor de fotocopiere în sumă de 422 lei (f.d. 89). Totodată, în prezentul litigiu, reclamantul Gîrbu Boris a fost reprezentat de către avocatul Lupea Georgeta, fapt confirmat prin mandatul avocațial nr.1981304 din 24 octombrie 2023, anexat la materialele cauzei (f.d.101, vol.I).

16. Potrivit bonului de plată seria nr.GL 477557 din 15 noiembrie 2023, se confirmă faptul că Gîrbu Boris a achitat avocatului Lupea Georgeta suma de 6000 de lei cu titlu de cheltuieli pentru asistență juridică (f.d.105, vol.I). Deși partea reclamantă invocă faptul că suma de 6000 de lei pentru asistență juridică este una reală, necesară și rezonabilă, reclamantul fiind nevoit să le suporte din cauza acțiunilor ilegale ale pârâtului, instanța de judecată nu a regăsit la materialele cauzei motivarea suportării cheltuielilor respective decât ordinul de plată din 15 noiembrie 2023.

17. Mai mult, ținând cont că pretențiile reclamantului au fost admise parțial, instanța de judecată a considerat neceser de a admite parțial și pretenția cu privire la încasarea cheltuielilor de asistență juridică, urmând a fi încasată din bugetul de stat al Republicii Moldova, prin intermediul Ministerului Justiției al RM, în beneficiul lui Gîrbu Boris suma de 3000 de lei

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE APEL

18. La 06 decembrie 2023, Ministerul Justiției al RM a declarat apel (nemotivat), iar la 22 martie 2024 a prezentat motivarea apelului, solicitând casarea integrală a hotărârii din 04 decembrie 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, cu emiterea unei hotărâri noi de respingere integrală a acțiunii civile depuse de Gîrbu Boris.

19. La 06 decembrie 2023, Gîrbu Boris a declarat apel motivat, solicitând casarea parțială a hotărârii din 04 decembrie 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, în partea încasării prejudiciului moral și a cheltuielilor de asistență juridică, cu pronunțarea în această parte a unei decizii noi de admitere integrală a acțiunii în sensul formulat.

POZIȚIA INSTANȚEI DE APEL

20. Prin decizia din 16 mai 2024 a Curții de Apel Chișinău s-a respins apelul declarat de Ministerul Justiției, s-a admis apelul declarat de Gîrbu Boris și

modificată hotărârea din 04 decembrie 2023 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru, prin majorarea cuantumului prejudiciului moral de la 60000 de lei la 100000 de lei, și a cheltuielilor de judecată, de la 3000 de lei la 6000 de lei, în rest, hotărârea primei instanțe s-a menținut.

21. Instanța de apel a motivat decizia concluzionând că prima instanță corect a stabilit că a fost încălcat dreptul reclamantului Gîrbu Boris la examinarea în termen rezonabil a cauzei penale nr.22-1-332-17012012. Or, din lucrările dosarului cert reiese faptul că cauza penală a fost judecată în prima instanță de la 03.05.2012, iar la momentul nu este emis un act judecătoresc definitiv și irevocabil.

22. În același timp, instanța de apel a considerat că instanța de fond incorect a stabilit mărimea prejudiciului moral, și la acest aspect cu trimitere la prevederile art.2 alin.(6) din Legea nr.87/2011, instanța de apel a concluzionat de a modifica cuantumul prejudiciului moral încasat de către prima instanță din bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Justiției, în beneficiul lui Gîrbu Boris prin majorarea acestuia de la 60 000 de lei la suma de 100 000 de lei, care în viziunea Curții de Apel Chișinău este echitabilă și rezonabilă ca mărime.

23. Subsecvent, cu trimitere la prevederile art.90 lit.g), i) și l), art.94 alin.(1), art.96 alin.(1) și (1¹) CPC, pct.15, 16 din Recomandările privind cuantumul onorariilor avocaților și compensarea de către instanțele de judecată a cheltuielilor de asistență juridică, aprobat prin Decizia Consiliului Uniunii Avocaților din Republica Moldova, prevederilor Hotărârii Consiliul Uniunii Avocaților nr.19-02/27.05.2022 din 27 mai 2022 privind recomandările cuantumului onorariilor avocaților și compensarea de către instanțele de judecată a cheltuielilor de asistență juridică nr.2 din 30.03.2012, art.63 alin.(1), (2) și (4) din Legea nr.1260 din 19 iulie 2002 cu privire la avocatură, instanța de apel a menționat că din materialele cauzei reiese cu certitudine faptul că pe parcursul examinării cauzei nominalizate Gîrbu Boris a beneficiat de asistență juridică acordată de către avocatul Lupea Georgeta, care a participat în ședințele de judecată, a întocmit actele de rigoare și a reprezentat interesele reclamantului/apelant Gîrbu Boris.

24. Ținând cont de complexitatea cauzei, de faptele stabilite, de volumul de lucru, apreciind necesitatea cheltuielilor de asistență juridică, instanța de apel a concluzionat de a majora în beneficiul apelantului Gîrbu Boris cuantumul sumei cheltuielilor de asistență juridică de la 3000 de lei la 6000 de lei cu titlu de cheltuieli de asistență juridică.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE RECURS

25. La 21 iunie 2024, Gîrbu Boris a declarat recurs, solicitând admiterea acestuia, casarea parțială a deciziei din 16 mai 2024 a Curții de Apel Chișinău,

în partea aprecierii de către instanța de apel a cuantumului prejudiciului moral, cu emiterea în această parte a unei hotărâri noi, prin care acțiunea să fie integral admisă.

26. La 25 iulie 2024, Ministerul Justiției al Republicii Moldova a declarat recurs, solicitând casarea deciziei din 16 mai 2024 a Curții de Apel Chișinău și a hotărârii din 04 decembrie 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, cu emiterea unei hotărâri noi de respingere integrală a acțiunii civile depuse de Gîrbu Boris, ca neîntemeiată.

SOLICITĂRILE RECURENȚILOR

27. În susținerea recursului Gîrbu Boris a invocat încălcarea esențială și aplicarea eronată a normelor de drept material și a normelor de drept procedural.

28. Recurentul consideră că în urma încălcării dreptului său la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale, a fost supus stresului și umilințelor. Pe parcursul perioadei destul de îndelungate de judecare a cauzei penale, a suportat încordare psihică, retrăiri, stare de stres, circumstanțe desigur legate de suferințe morale, atât psihice, cât și fizice. Instanța de apel nu a ținut cont de faptul că cauza penală nu este finalizată nici până în prezent. La fel, instanțele de judecată ierarhic inferioare au subapreciat considerabil și neîntemeiat compensarea prejudiciului moral pentru încălcarea termenului rezonabil de examinare a cauzei penale, care nu este conformă jurisprudenței Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova și jurisprudenței CEDO, în cauze similare.

29. La aprecierea mărimii prejudiciului moral, instanțele de judecată nu au ținut cont de importanța cauzei, care este una de importanță deosebită, crucială pentru dânsul, deoarece i s-a perturbat viața, activitatea și sănătatea. De asemenea, la aprecierea prejudiciului moral nu s-a ținut cont de caracterul individual al cauzei, în raport cu criteriile de apreciere, cum este complexitatea cauzei, durata neexecutării, comportamentul părților etc.

30. În drept, Gîrbu Boris în esență și-a întemeiat recursul pe prevederile art.432 CPC, fără a specifica temeiul de drept al recursului prevăzută de această normă de drept.

31. Ministerul Justiției în susținerea recursului său a invocat că din Raportul prezentat instanței de judecată cert reiese că multe ședințe de judecată au fost amânate din motivul neprezentării inculpatului (Gîrbu Boris) sau a avocatului acestuia, și anume la: 14.02.2012, 20.03.2012, 24.01.2013, 21.02.2013, 04.03.2013, 05.06.2013, 10.06.2013, 24.06.2013, 27.06.2013, 11.2013, 02.12.2013, 18.12.2013, 27.02.2014, 03.03.2014, 11.03.2014, 28.05.2014, 04.2015, 21.05.2015, 23.11.2015, 11.12.2015, 07.03.2017, 25.04.2018,

23.05.2018, 17.12.2018, 25.05.2020, 30.06.2023, cât și a circumstanțelor ce nu pot fi imputabile instanței. Totodată, nu a fost înaintată vreo cerere de accelerare a procedurii din partea acestuia, or, dispozițiile art.331¹ din Codul de procedură penală expres prevăd că, cererea privind accelerarea procedurii de judecare a cauzei, în situația când la judecarea unei cauze concrete, există pericolul încălcării termenului rezonabil, participanții la proces pot adresa instanței care judecă în fond cauza o cerere privind accelerarea a procedurii de judecare a cauzei.

32. În viziunea Ministerului Justiției acțiunea este neîntemeiată, or, Gîrbu Boris a influențat în mod negativ fluiditatea judecării cauzei pe care o invocă că a fost tergiversată.

33. În opinia recurentului aplicarea eronată a normelor de drept material și procedural de către instanța de judecată, cât și o evaluare eronată din partea instanțelor inferioare, a cuantumului prejudiciului moral acordat, determină un efect nociv, atât pentru societate, cât și pentru cadrul legal, din motiv că se creează un precedent care cu trecerea timpului este tot mai greu de remediat.

34. *În drept*, Ministerul Justiției și-a motivat recursul pe prevederile art.432 alin.(1) lit.b) și e) din Codul de procedură civilă, potrivit cărora, recursul este admis dacă: b) prin admiterea recursului, se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție; e) hotărârea sau decizia este arbitrară ori se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor.

35. La 28 august 2024, Curtea Supremă de Justiție, întru respectarea dreptului părților la un proces echitabil, a expediat în adresa Ministerului Justiției și a lui Boris Gîrbu copiile recursurilor, cu informarea, în corespundere cu prevederile art.439 și 186 din Codul de procedură civilă, despre necesitatea prezentării obligatorii a referințelor timp de o lună, iar la depășirea acestui termen va fi decăzuți din dreptul de a le prezenta, cauza urmând a fi examinată în baza materialelor anexate la dosar, cu toate acestea, părțile nu și-au valorificat acest drept procedural în termenul stabilit de instanța de recurs, și nu au depus referințe (f.d.33-35, vol.II).

LEGISLAȚIA RELEVANTĂ

36. Articolul 434 alin.(1) și (2) din Codul de procedură civilă stipulează:

„(1) Recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

(2) Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.”

37. Prin Legea nr.246 din 31 iulie 2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție) au fost

operate modificări în Codul de procedură civilă, care au intrat în vigoare de la 01 septembrie 2023.

38. În conformitate cu prevederile art.XI alin.(3) din Legea nr.246 din 31 iulie 2023, recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului.

39. Din sensul normei de drept enunțate, urmează că legiuitorul a optat pentru principiul aplicării imediate a noilor reglementări procedurale, cu excepția temeiurilor în baza cărora se vor examina recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi.

40. În conjunctura enunțată, și având în vedere că, recursurile au fost declarate la *21 iunie 2024* și respectiv la *25 iulie 2024*, adică după intrarea în vigoare a modificărilor operate în Codul de procedură civilă, acestea vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursurilor.

41. Articolul 432 alin.(1) lit.b) și alin.(2) din Codului de procedură civilă (în redacția Legii nr.246 din 31.07.2023, în vigoare din 01.09.2023):

„(1) Recursul este admis dacă: b) prin admiterea recursului, se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție.

(2) Temeiurile menționate la alin.(1) lit.d)–f) pot fi invocate în recurs doar dacă au fost invocate în apel sau dacă încălcarea a avut loc în instanța de apel.”

42. Totodată, având în vedere că legea procesual-civilă impune obligații noi, prin care se anulează sau care reduc drepturile procedurale ale participanților la proces, limitează exercitarea unor drepturi ori stabilește sancțiuni procedurale noi sau suplimentare, nu are putere retroactivă, recursurile se vor examina conform procedurii de judecare în vigoare la data depunerii acestora (*21 iunie 2024* și respectiv la *25 iulie 2024*), deoarece după sensul său norma referitoare la temeiuri cuprinde și procedura, or, temeiurile nu pot fi separate de procedura de examinare și soluționare, ele constituind un tot întreg.

43. Articolul 431 alin.(1), (2), (4) din Codul de procedură civilă:

„(1) Examinarea recursului împotriva deciziilor instanțelor de apel ține de competența Curții Supreme de Justiție.

(2) Asupra admisibilității recursului decide un complet din 3 judecători.

(4) Judecătorii care au examinat admisibilitatea recursului pot participa și la examinarea recursului în cauză.”

44. Articolul 440 alin.(3) din Codul de procedură civilă:

„(3) Dacă este considerat admisibil, completul examinează recursul în fond.”

45. Articolul 442 alin.(1) din Codul de procedură civilă:

„(1) Judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs, legalitatea hotărârii contestate prin prisma temeiurilor prevăzute la art.432.”

46. Articolul 444 din Codul de procedură civilă:

„Recursul considerat admisibil se examinează fără înștiințarea și audierea participanților la proces, cu excepția recursului în care se invocă întemeiat art.432 alin.(1) lit.e). Completul poate decide și în alte cazuri invitarea participantelor în ședință pentru a se pronunța cu privire la recursul considerat admisibil.”

47. Articolul 445 alin.(1) lit.e) și (3) din Codul de procedură civilă:

„(1) Instanța, după ce judecă recursul, este în drept: **e) să admită recursul și să modifice decizia instanței de apel și/sau hotărârea primei instanțe.**

(3) În urma examinării recursului, instanța de recurs emite o decizie care rămâne irevocabilă din momentul emiterii. Decizia se consideră a fi emisă din momentul plasării acesteia pe pagina web a Curții Supreme de Justiție.”

48. Articolul 239 din Codul de procedură civilă:

„Hotărârea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată. Instanța își întemeiază hotărârea numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și pe probele cercetate în ședință de judecată.”

49. Articolul 9 alin.(1) din Codul de procedură civilă:

„(1) Instanței judecătorești îi revine un rol diriguitor în organizarea și desfășurarea procesului, ale cărui limite și al cărui conținut sunt stabilite de prezentul cod și de alte legi.”

50. Articolul 19 alin.(1) din Codul de procedură penală:

„(1) Orice persoană are dreptul la examinarea și soluționarea cauzei sale în mod echitabil, în termen rezonabil, de către o instanță independentă, imparțială, legal constituită, care va acționa în conformitate cu prezentul cod.”

51. Articolul 20 alin.(1) și (2) din Codul de procedură penală:

„(1) Urmărirea penală și judecarea cauzelor penale se face în termene rezonabile.

(2) Criteriile de apreciere a termenului rezonabil de soluționare a cauzei penale sunt: 1) complexitatea cazului; 2) comportamentul participantelor la proces; 3) conduita organului de urmărire penală și a instanței de judecată; 3¹) importanța procesului pentru cel interesat; 4) vârsta de până la 18 ani a victimei.”

52. Articolul 6§1 din Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale:

„Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.”

53. Articolul 53 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova:

„(2) Statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile săvârșite în procesele penale de către organele de anchetă și instanțele judecătorești.”

54. Articolul 1 alin.(1) din Legea nr.87 din 21 aprilie 2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești:

„(1) Scopul prezentei legi este crearea în Republica Moldova a unui remediu intern eficient de apărare a dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei și a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești.”

55. Articolul 2 alin.(1)-(4) și (6), (7) din Legea nr.87/2011:

„(1) Orice persoană fizică sau juridică ce consideră că i-a fost încălcat dreptul la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau dreptul la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești poate adresa în instanță de judecată o cerere de chemare în judecată privind constatarea unei astfel de încălcări și repararea prejudiciului cauzat prin această încălcare, în condițiile stabilite de prezenta lege și de legislația procesuală civilă.

(2) Repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se face doar în măsura în care încălcarea a avut loc din cauze ce nu pot fi imputate exclusiv persoanei care a depus cererea de reparare a prejudiciului (denumită în continuare reclamant).

(3) Prejudiciul cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se repară indiferent de vinovăția instanței de judecată, a organului de urmărire penală, a organului responsabil de executarea hotărârilor judecătorești sau a instituției de stat debitoare.

(4) Prejudiciul cauzat de o autoritate publică sau de o autoritate căreia statul i-a delegat atribuții de autoritate publică prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se repară de către stat. Reparația prejudiciului se face de la bugetul de stat.

(6) Mărimea reparației prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se stabilește de instanța de judecată în fiecare caz în parte, în funcție de circumstanțele cauzei în cadrul căreia a fost comisă încălcarea, precum și de pretențiile invocate de reclamant, de complexitatea cauzei, de comportamentul reclamantului, de conduita organului de urmărire penală, a instanței de judecată și a autorităților relevante, de durata încălcării și de importanța procesului pentru reclamant.

(7) Organul care reprezintă statul în instanță de judecată pe această categorie de cauze este Ministerul Justiției.”

56. Articolul 3 alin.(2) din Legea nr.87/2011:

„(2) În cauzele în care se pretinde încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei, cererea de chemare în judecată poate fi depusă în cadrul examinării cauzei în fond sau în decursul a 6 luni de la intrarea în vigoare a ordonanței procurorului de încetare a urmăririi penale sau de scoatere de sub urmărire penală ori a actului judecătoresc de dispoziție.”

57. Articolul 4 alin.(1)-(3) din Legea nr.87/2011:

„(1) Sarcina probațiunii lipsei de încălcare a dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești și a lipsei suportării unui prejudiciu moral îi revine Ministerului Justiției, iar sarcina de a dovedi suportarea prejudiciului material cauzat prin această încălcare și suportarea costurilor și cheltuielilor de judecată îi revine reclamantului.

(2) Instanța de judecată care examinează în fond cauza, organul de urmărire penală, autoritatea implicată în proces sau, după caz, executorul judecătoresc ori autoritatea responsabilă de executarea hotărârii judecătorești prezintă Ministerului Justiției un raport motivat privind modul de respectare a termenului rezonabil și, după caz, dosarul sau o copie de pe dosar.

(3) Raportul privind modul de respectare a termenului rezonabil se prezintă în scris și va conține: numele și prenumele judecătorului, ale reprezentantului autorității implicate în proces, ale executorului judecătoresc sau ale reprezentantului autorității responsabile de executarea

hotărârii judecătorești; date despre acțiunile procesuale întreprinse, termenele de realizare și motivarea acestora; date despre acțiunile procesuale întreprinse în vederea accelerării procedurii de judecare, după caz; alte date relevante privind respectarea termenului rezonabil.”

58. Articolul 5 alin.(1)-(2) din Legea nr.87/2011:

„(1) În urma constatării faptului că a fost încălcat dreptul la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau dreptul la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, instanța de judecată decide asupra acordării unei satisfacții echitabile de la bugetul de stat în contul reparării prejudiciului moral, material, precum și a costurilor și a cheltuielilor de judecată.

(2) La constatarea încălcării dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, instanța de judecată poate decide că simpla constatare a încălcării dreptului reprezintă prin sine o satisfacție echitabilă pentru prejudiciul moral.”

59. Articolul 19 alin.(1), (2), (3), (5) din Codul civil:

„(1) În condițiile legii, persoana lezată într-un drept al ei sau într-un interes recunoscut de lege poate cere repararea integrală a prejudiciului patrimonial și nepatrimonial cauzat astfel.

(2) Se consideră prejudiciu patrimonial cheltuielile pe care persoana lezată le-a suportat sau urmează să le suporte la restabilirea dreptului sau interesului recunoscut de lege încălcat, distrugerea sau deteriorarea bunurilor sale (daună reală), precum și profitul ratat ca urmare a încălcării dreptului sau interesului recunoscut de lege (profit ratat).

(3) Se consideră prejudiciu nepatrimonial (prejudiciu moral) suferințele fizice și psihice, precum și diminuarea calității vieții. În cazul vătămării sănătății, prejudiciul nepatrimonial cuprinde, de asemenea, pierderea sau diminuarea unei capacități a corpului uman (prejudiciu biologic).

(5) Repararea prejudiciului presupune repunerea persoanei lezate în situația în care s-ar fi aflat dacă prejudiciul nu se producea.”

60. Articolul 2036 alin.(1)-(3) din Codul civil:

„(1) În cazul în care persoanei i s-a cauzat un prejudiciu moral prin fapte ce atentează la drepturile ei personale nepatrimoniale, precum și în alte cazuri prevăzute de lege, instanța de judecată are dreptul să oblige persoana responsabilă la reparația prejudiciului prin plata de despăgubiri.

(2) Prejudiciul moral se repară indiferent de existența și întinderea prejudiciului patrimonial.

(3) Reparația prejudiciului moral se face și în lipsa vinovăției autorului, faptei ilicite în cazul în care prejudiciul este cauzat prin condamnare ilegală, atragere ilegală la răspundere penală, aplicare ilegală a arestului preventiv sau a declarației scrise de a nu părăsi localitatea, aplicarea ilegală în calitate de sancțiune administrativă a arestului, muncii neremunerate în folosul comunității și în alte cazuri prevăzute de lege.”

61. Articolul 2037 alin.(1) și (3) din Codul civil:

„(1) Mărimea despăgubirii pentru prejudiciu moral se determină de către instanța de judecată în funcție de caracterul și gravitatea prejudiciului moral cauzat persoanei vătămate, de gradul de vinovăție a autorului prejudiciului, dacă vinovăția este o condiție a răspunderii, și de măsura în care această despăgubire poate aduce satisfacție echitabilă persoanei vătămate.

(3) La determinarea despăgubirii, instanța de judecată va tinde să acorde o despăgubire care, pe de o parte, are o mărime comparabilă cu cea acordată în mod obișnuit în împrejurări similare și, pe de altă parte, ia în cont particularitățile cazului.”

MOTIVAREA INSTANȚEI

62. Cu referire la termenul de declarare a recursurilor, Curtea de Apel Chișinău a pronunțat decizia la *04 decembrie 2023*, în ședință publică.

63. Din actele cauzei rezultă că copia deciziei integrale (motivate) a instanței de apel a fost expediată la *18 iulie 2024*, la adresa electronică a Ministerului Justiției al RM, și la adresa de domiciliu a lui Boris Gîrbu, fapt ce rezultă din scrisoarea de expediere a actului judecătoresc anexată la dosar (f.d. 215, vol.I). Totodată, la actele cauzei nu se atestă date când Boris Gîrbu a recepționat decizia motivată.

64. Astfel, recursurile declarate la *21 iunie 2024* și respectiv la *25 iulie 2024*, de către Gîrbu Boris și Ministerul Justiției al RM, au fost depuse în interiorul termenului prevăzut de art.434 alin.(1) CPC.

65. Având în vedere că legea procesual-civilă, care impune obligații noi anulează sau reduce drepturile procedurale ale participanților la proces, limitează exercitarea unor drepturi ori stabilește sancțiuni procedurale noi sau suplimentare, nu are putere retroactivă recursurile vor fi examinate conform procedurii de judecare a recursului în vigoare la data depunerii acestora, deoarece după sens, norma referitoare la temeiuri de drept, cuprinde și procedura, or, temeiurile nu pot fi separate de procedura de examinare și soluționare, ele fiind un tot întreg organic.

66. Reieșind din prevederile art.431 din Codul de procedură civilă, examinarea recursului împotriva deciziilor instanțelor de apel ține de competența Curții Supreme de Justiție. Asupra admisibilității recursului decide un complet din 3 judecători. Judecătorii care au examinat admisibilitatea recursului pot participa inclusiv și la examinarea recursului în cauză.

67. Soluționând admisibilitatea recursurilor, fără înștiințarea și audierea participanților la proces, întrucât criticele recurenților au fost expuse în recursuri cu suficientă claritate, în acord cu procedura specificată la art.440 din Codul de procedură civilă, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră recursurile declarate de Gîrbu Boris și Ministerul Justiției admisibile și în continuare vor fi examinate în același complet de judecată.

68. Se reține că procedura de soluționare a admisibilității recursului presupune verificarea conformității temeiurilor invocate în recurs cu temeiurile de drept prevăzute la art.432 din Codul de procedură civilă, în redacția legii în vigoare la data declarării acestuia.

69. În speță, recurenții Gîrbu Boris și Ministerul Justiției al RM și-au încadrat criticile pe prevederile art.432, în special pe prevederile alin.(1) lit.b) și e) din CPC, potrivit cărora recursul este admis dacă: b) prin admiterea recursului, se

schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție; e) hotărârea sau decizia este arbitrară ori se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor.

70. În esență, din recursuri se pretinde interpretarea eronată de către instanțele de judecată inferioare a prevederilor Legii nr.87/2011, în mod special ignorarea jurisprudenței naționale și a Curții Europene a Drepturilor Omului pe cauze similare, la aprecierea cuantumului satisfacției echitabile.

71. Analizând criticile formulate în cererile de recurs prin prisma rolului instanței supreme de asigurare a aplicării uniforme a legii, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată că examinarea prezentei cauze impune intervenția instanței de recurs în temeiul art.432 alin.(1) lit.b) din Codul de procedură civilă, întrucât soluționarea litigiului oferă prilejul consolidării jurisprudenței Curții Supreme de Justiție în materia stabilirii cuantumului satisfacției echitabile acordate în temeiul Legii nr.87/2011.

72. Completul de judecată reține că obiectul prezentului litigiu îl constituie constatarea încălcării dreptului reclamantului Gîrbu Boris la judecarea într-un termen rezonabil a cauzei penale nr.1-20/2014 (nr. PIGD 22-1-332-17012012) și acordarea satisfacției echitabile pentru durata procedurilor penale în condițiile Legii nr.87 din 21 aprilie 2011.

73. Din sensul prevederilor art.1 din Legea nr.87/2011, scopul acestei legi este crearea unui remediu intern eficient de apărare a dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei, iar conform art.2 alin.(6) din aceeași lege, mărimea reparației prejudiciului se stabilește în fiecare caz în parte, în funcție de circumstanțele concrete ale cauzei, durata încălcării, conduita autorităților și importanța procesului pentru reclamant.

74. Totodată, dispozițiile art.2036 și art.2037 din Codul civil impun ca repararea prejudiciului moral să fie individualizată și să conducă la acordarea unei despăgubiri comparabile cu cele stabilite în împrejurări similare, astfel încât să fie asigurate principiile echității și uniformității practicii judiciare.

75. Studiind materialele dosarului, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul declarat de Gîrbu Boris urmează a fi respins, iar recursul declarat de Ministerul Justiției urmează a fi admis, cu modificarea deciziei instanței de apel, în partea cuantumului prejudiciului moral, prin reducerea acestuia, din motivele ce succed.

76. După cum rezultă din art.4 din Legea nr.87/2011, sarcina probațiunii lipsei de încălcare a dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei, îi revine nemijlocit Ministerului Justiției al Republicii Moldova, care prezintă în acest sens un raport motivat privind modul de respectare a termenului rezonabil.

77. La 03 noiembrie 2023, Curtea de Apel Chișinău a prezentat Ministerului Justiției Raportul motivat nr.4-35/12-3133 privind modul de respectare a termenului rezonabil la examinarea cauzei penale nr.1-20/2014 (nr. PIGD 22-1-332-17012012) de acuzare a lui Bîzgu Anatolie, Starîș Anatolie și Gîrbu Boris, învinuiți de comiterea infracțiunilor prevăzute de art.179 alin.(2) și art.352 alin.(3) lit.d) din Codul penal, și a lui Guțu Boris, Racu Simion, Burduniuc Pavel, Tîrsina Anatolie, Vereaghin Anatolie și Chirița Valeriu în comiterea infracțiunii prevăzute de art.179 alin.(2) din Codul penal.

78. La acest aspect, ține de remarcat că cauza penală (nr. PIGD 22-1-332-17012012), în care se pretinde încălcarea duratei procedurilor penale, vizează per total 9 inculpați, însă instanța de recurs se va expune doar în privința lui Gîrbu Boris, care s-a adresat în judecată cu prezenta acțiune civilă în baza Legii nr.87 din 21.04.2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești.

79. Din conținutul Raportului privind modul de respectare a termenului rezonabil la examinarea cauzei penale nr.1-20/2014 (nr. PIGD 22-1-332-17012012) rezultă că în procedura instanței de fond – Judecătoria Ciocana, mun. Chișinău, respectiva cauză penală s-a aflat de la *17 octombrie 2012 – până la 09 martie 2016* (data pronunțării sentinței de achitare, în special, cel vizează pe Gîrbu Boris, învinuit de comiterea infracțiunilor prevăzute de art.179 alin.(2) și art.352 alin.(3) lit.d) din Codul penal, din motiv că fapta nu întrunește elementele infracțiunii), adică aproximativ timp de *4 ani*.

80. În această perioadă au fost numite **68 de ședințe** (14.02.2012, 20.03.2012, 26.04.2012, 07.05.2012, 21.06.2012, 12.07.2012, 27.09.2012, 04.10.2012, 19.11.2012, 22.11.2012, 24.01.2013, 21.02.2013, 04.03.2013, 06.03.2013, 23.04.2013, 29.04.2013, 05.06.2013, 10.06.2013, 24.06.2013, 27.06.2013, 23.09.2013, 30.09.2013, 03.10.2013, 15.10.2013, 18.11.2013, 21.11.2013, 27.11.2013, 02.12.2013, 12.12.2013, 18.12.2013, 10.02.2014, 24.02.2014, 27.02.2014, 03.03.2014, 11.03.2014, 22.04.2014, 22.05.2014, 28.05.2014, 24.06.2014, 25.06.2014, 01.07.2014, 22.07.2014, 28.07.2014, 20.11.2014, 24.11.2014, 27.11.2014, 03.12.2014, 09.12.2014, 23.12.2014, 19.02.2015, 23.02.2015, 26.02.2015, 04.03.2015, 22.04.2015, 14.05.2015, 21.05.2015, 01.06.2015, 16.07.2015, 27.10.2015, 29.10.2015, 30.10.2015, 23.11.2015, 04.12.2015, 11.12.2015, 12.01.2016, 22.01.2016, 22.02.2016, 09.03.2016), dintre care **26 de ședințe lucrative** (23.04.2013, 29.04.2013, 30.09.2013, 03.10.2013, 15.10.2013, 18.11.2013, 12.12.2013, 10.02.2014, 24.02.2014, 24.06.2014, 25.06.2014, 22.07.2014, 23.12.2014, 23.02.2015, 26.02.2015, 04.03.2015, 14.05.2015, 01.06.2015, 16.07.2015, 27.10.2015, 29.10.2015, 30.10.2015,

04.12.2015, 12.01.2016, 22.01.2016, 09.03.2016), și **42 de ședințe amânate** (14.02.2012, 20.03.2012, 26.04.2012, 07.05.2012, 21.06.2012, 12.07.2012, 27.09.2012, 04.10.2012, 19.11.2012, 22.11.2012, 24.01.2013, 21.02.2013, 04.03.2013, 06.03.2013, 05.06.2013, 10.06.2013, 24.06.2013, 27.06.2013, 23.09.2013, 21.11.2013, 27.11.2013, 02.12.2013, 18.12.2013, 27.02.2014, 03.03.2014, 11.03.2014, 22.04.2014, 22.05.2014, 28.05.2014, 01.07.2014, 28.07.2014, 20.11.2014, 24.11.2014, 27.11.2014, 03.12.2014, 09.12.2014, 19.02.2015, 22.04.2015, 21.05.2015, 23.11.2015, 11.12.2015, 22.02.2016). Drept motiv al amânării ședințelor a servit în cea mai mare parte absența nemotivată a inculpaților, inclusiv a reclamantului Gîrbu Boris, a părților vătămate, martorilor, a procurorului, avocaților inculpaților, la fel, înaintarea cererilor de recuzare a judecătorului și a procurorului; solicitarea efectuării unei expertize grafoscopice.

81. Din vina autorității (Judecătoria Ciocana mun. Chișinău) s-a amânat ședința din 26.04.2012, când prin încheierea din data respectivă a fost admisă cererea de recuzare a judecătorului I. Mînăscuță de la examinarea cauzei penale, cauza fiind repartizată judecătorului raportor I. Dutca; și ședința din 22.02.2016, când s-a amânat deliberarea și pronunțarea hotărârii din cauza complexității cauzei.

82. Ține de remarcat că instanța de judecată a încercat să evite tergiversarea examinării cauzei penale prin fixarea ședințelor de judecată la intervale restrânse.

83. La fel, se remarcă că Gîrbu Boris, în cauza penală în care pretinde încălcarea duratei procedurilor, nu s-a folosit de dreptul său procedural și nu a solicitat instanței de judecată accelerarea judecării cauzei, tolerând astfel în oricare măsură tărăgănare procedurilor.

84. La 09 martie 2016, Judecătoria Ciocana mun. Chișinău a pronunțat sentință, prin care procesul penal nr.1/20-14, în partea ce-l vizează pe Gîrbu Boris, învinuit în comiterea infracțiunilor prevăzute de art.179 alin.(2) și art.352 alin.(3) lit.d) din Codul penal, a fost achitat pe motiv că fapta nu întrunește elementele infracțiunii.

85. Cu referire la examinarea cauzei penale în ordine de apel se constată că pe rolul Curții de Apel Chișinău aceasta s-a aflat de la 20 aprilie 2016 – 12 iunie 2017 (data pronunțării deciziei a Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău), adică aproximativ timp de 1 an și 2 luni.

86. În această perioadă au fost numite **9 ședințe de judecată** (30.09.2016, 11.11.2016, 31.01.2017, 07.03.2017, 14.03.2017, 12.04.2017, 18.05.2017, 08.06.2017, 12.06.2017), dintre care **4 ședințe lucrative** (12.04.2017, 18.05.2017, 08.06.2017, 12.06.2017) și **5 ședințe amânate** (30.09.2016, 11.11.2016, 31.01.2017, 07.03.2017, 14.03.2017).

87. Drept motiv al amânării ședințelor a servit în mod special absența nemotivată a părților vătămate și a avocaților inculpaților. Iar, din vina autorității ședințele au fost amânate din motiv că un membru din completul de judecată și-a

declarat abținere de la judecarea cauzei, precum și în legătură cu demisia din funcție a judecătorului raportor (D. Rotarciuc), cauza fiind redistribuit spre examinare judecătorului S. Teleucă.

88. Ține de remarcat că, și în perioada aflării cauzei penale pe rolul Curții de Apel Chișinău, Gîrbu Boris nu s-a folosit de dreptul său procedural și nu a solicitat instanței de apel urgentarea procedurii de judecare a cauzei.

89. Prin *decizia din 12 iunie 2017*, Curtea de Apel Chișinău a admis apelul procurorului în Procuratura mun. Chișinău, Homițchi Ghenadie, declarat împotriva sentinței din 09.03.2016 a Judecătoriei Ciocana, mun. Chișinău, a casat integral sentința respectivă, pronunțând o nouă hotărâre potrivit modului prevăzut pentru prima instanță, prin care procesul penal, în special cel vizează pe Gîrbu Boris în baza art.179 alin.(2) și art.352 alin.(3) lit.d) din Codul penal, a fost încetat în legătură cu intervenirea prescripției de tragere la răspundere penală conform art.60 alin.(1) lit.a), b) din Codul penal. Decizia motivată a fost pronunțată la *11.07.2017*.

90. *Cu referire la examinarea cauzei penale în ordine de recurs*, se constată că pe rolul Curții Supreme de Justiție dosarul s-a aflat de la *03.08.2017 – 23.01.2018*, adică aproximativ timp de *5 luni*.

91. Prin *decizia din 23.01.2018 a Curții Supreme de Justiție* au fost respinse ca inadmisibile recursurile ordinare declarate de avocatul Pavalatii Alexandru în numele inculpatului Guțu Boris, de inculpatul Vareaghin Anatolie și de inculpații Bîzgu Anatolie, Starîș Anatolie, Gîrbu Boris, Guțu Boris, Racu Simion, Burduniuc Pavel, Vareaghin Anatolie și Chirița Valeriu, cu menținerea deciziei din 12 iunie 2017 a Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău, în partea încetării procesului penal în privința acestora în baza art.179 alin.(2) din Codul penal. S-au admise recursurile ordinare declarate de procurorul în Procuratura de nivelul Curții de Apel Chișinău, Scutelnic Cătălin, și de inculpații Bîzgu Anatolie, Starîș Anatolie și Gîrbu Boris, casată parțial decizia din 12 iunie 2017 a Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău, în partea încetării procesului penal în privința lui Bîzgu Anatolie, Starîș Anatolie și Gîrbu Boris în baza art.352 alin.(3) lit.d) din Cod penal, cu dispunerea rejudecării cauzei în această parte de către aceeași instanță de apel, în alt complet de judecată. În rest, s-a menținut dispozițiile hotărârii atacate. Decizia a devenit irevocabilă în partea respingerii recursurilor, nefiind supusă căilor de atac în partea soluției de dispunere a rejudecării cauzei de către instanța de apel. Decizia pronunțată integral la *23 februarie 2018*.

92. *La rejudecarea cauzei penale în ordine de apel*, dosarul s-a aflat în procedură Curții de Apel Chișinău de la *02.03.2018 – 13.07.2020*, adică aproximativ timp de *2 ani și 4 luni*.

93. În această perioadă au fost stabilite **12 ședințe** (25.04.2018, 23.05.2018, 18.06.2018, 17.09.2018, 17.10.2018, 19.11.2018, 17.12.2018, 18.02.2019, 11.03.2020, 13.04.2020, 25.05.2020, 22.06.2020, 13.07.2020), dintre care **2 ședințe lucrative** (22.06.2020, 13.07.2020), restul **10 ședințe** au fost amânate din cauza absenței nemotivate a părților vătămate și a avocaților inculpaților.

94. Distinct se reține că durata procedurilor la această etapă a procesului a fost cauzată din motivul ridicării de către Curtea de Apel Chișinău de la examinare a cauzei penale, cu trimiterea acesteia la Curtea Supremă de Justiție pentru examinarea recursului în anulare depus de avocatul Arhiliuc I. în interesele inculpatului Burduniuc P., și recursului în anulare depus de inculpații Bîzgu A., Starîș A., Gîrbu B., Guțu B., Racu S., Burduniuc P., Vareaghin A., Chirița V. Prin decizia din 21.05.2019 a Curții Supreme de Justiție (cauza nr.4-1re-116/2019) recursurile în anulare au fost declarate inadmisibile.

95. Dosarul a parvenit la Curtea de Apel Chișinău la *18.12.2019*.

96. La fel, ține de menționat că în mare parte tergiversarea examinării cauzei în instanța de apel s-a datorat și din vina autorității din motivul imposibilității formării completelor de judecată, delegării judecătorului raportor în deplasare de serviciu. De asemenea, urmează să se ia în calcul și perioada stării de urgență instituită pe întreg teritoriul Republicii Moldova în legătură cu situația epidemiologică prin infecția cu COVID-19, instituită în perioada 17 martie 2020 – 15 mai 2020.

97. Prin *decizia din 13 iulie 2020 a Curții de Apel Chișinău* s-a admis apelul procurorului, s-a casat parțial sentința instanței de fond din 09.03.2016, în partea în care se referă la învinuirea în baza art.325 alin.(3) lit.d) din Codul penal și pronunțată în această parte o hotărâre nouă conform modului stabilit pentru prima instanță, prin încetarea procesului penal, în privința lui Bîzgu Anatolie, Starîș Anatolie și Gîrbu Boris de comiterea infracțiunii prevăzute de art.352 alin.(3) lit.d) din Codul penal, pe motiv că fapta constituie o contravenție prevăzută de art.335 din Codul contravențional, cu liberarea acestora de răspundere contravențională pentru fapta comisă în legătură cu expirarea termenului de prescripție pentru tragerea la răspundere contravențională. Decizia integrală (motivată) a fost pronunțată la *12.08.2020*.

98. *La examinarea cauzei penale în ordine de recurs*, se constată că pe rolul Curții Supreme de Justiție dosarul s-a aflat de la *02.11.2020 – 28.06.2021*, adică aproximativ timp de *7 luni*.

99. Prin *decizia din 28 iunie 2021 a Curții Supreme de Justiție* s-au admis recursurile ordinare declarate de către procurorul delegat în Procuratura de circumscripție Chișinău, Plîngău Alexandru, de către avocatul Șchiopu Arcadie în numele inculpatului Starîș Anatolie, de către inculpatul Gîrbu Boris, de către

inculpatul Bîzgu Anatolie și de către avocatul Goncear Vasile în numele inculpatului Gîrbu Boris, casată integral decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 13 iulie 2020, în cauza penală în privința lui Bîzgu Anatolie, Starîș Anatolie și Gîrbu Boris, cu dispunerea rejudecării cauzei, de către aceeași instanță de apel, în alt complet de judecată. Decizia motivată pronunțată la 27 iulie 2021.

100. *La rejudecarea cauzei penale în ordine de apel*, dosarul aflat în procedură Curții de Apel Chișinău de la 06.08.2021 – 15.09.2023 (examinată pe fond). Potrivit Raportului pronunțarea deciziei s-a stabilit pentru data de 15.11.2023.

101. Astfel, după cum se atestă din materialele dosarului cauza penală nr.1-20/2014 (nr. PIGD 22-1-332-17012012) se află pe rolul instanțelor naționale o perioadă îndelungată de timp și anume, din *noiembrie 2011* (când procurorul a înaintat învinuirea, în special în partea ce-l vizează pe Gîrbu Boris, de comiterea infracțiunilor prevăzute de art.179 alin.(2) și art.352 alin.(3) lit.d) din Codul penal), soluționată repetat în cele 3 grade de jurisdicție, însă la momentul nu a fost emis o decizie irevocabilă.

102. *Referitor la aprecierea începutului curgerii termenului*, Curtea Europeană a notat că în procese “penale”, “termenul rezonabil” stipulat la art.6§1 CEDO trebuie să înceapă să curgă de la o dată anterioară sesizării instanței de judecată (*Deweert împotriva Belgiei, pct.42*), ca de exemplu momentul arestării (*Wemhoff împotriva Germaniei, pct.19*), punerea în mișcare a acțiunii penale (*Neumeister împotriva Austriei, pct.18*) și cel al deschiderii anchetei preliminare (*Ringeisen împotriva Austriei, pct.110*).

103. *Sfârșitul termenului*. Curtea a hotărât că în materie penală perioada pentru care se aplică art.6 din Convenție acoperă ansamblul procedurii în cauză (*König împotriva Germaniei, pct.98*), inclusiv instanțele de apel și recurs [*Delcourt împotriva Belgiei, pct. 25-26; König împotriva Germaniei, pct. 98; V. împotriva Regatului Unit (MC), pct.109*].

104. Astfel, art.6§1 din Convenție indică drept sfârșitul termenului hotărârea ce soluționează fondul acuzației, care se poate extinde la decizia unei instanțe de recurs atunci când aceasta se pronunță pe fondul acuzației (*Neumeister împotriva Austriei, pct.19*).

105. Perioada ce trebuie luată în considerare se întinde cel puțin până la hotărârea de achitare sau de condamnare, chiar dacă este pronunțată în apel sau în recurs. În cazul condamnării, nu s-a „decis” asupra „temeiniciei unei acuzații în materie penală” în sensul art.6§1 atât timp cât pedeapsa nu este stabilită definitiv [*Eckle împotriva Germaniei, pct. 77; Ringeisen împotriva Austriei, pct. 110; V. împotriva Regatului Unit (MC), pct. 109*].

106. Completul de judecată remarcă că potrivit recomandării Curții Europene, Statul trebuie să-și organizeze sistemul judiciar în așa fel încât să garanteze o

durată rezonabilă a procedurilor. Modalitatea în care Statul instituie mecanisme pentru a se conforma acestei condiții – fie prin majorarea numărului judecătorilor, fie prin instituirea termenelor sau instrucțiunilor stricte, fie prin alte metode – rămâne la discreția Statului. Dacă Statul admite continuarea procedurilor peste „termenul rezonabil” prescris de articolul 6 din Convenție, fără a efectua anumite acțiuni pentru urgentarea lor, Statul va fi responsabil pentru tergiversare produsă (*Price și Lowe c. Regatului Unit*, §23) (*Deservire SRL*, §44).

107. Rezonabilitatea duratei procedurilor trebuie evaluată în lumina circumstanțelor cauzei, ținând cont de criteriile stabilite în jurisprudența Curții Europene, în special de: *complexitatea cauzei* (se apreciază de după caz și individual. Complexitatea obiectului acțiunii civile sau substanța acuzațiilor penale, necesitatea unui volum probatoriu, expertize, numărul de martori sau părți în proces, sau elemente de extraneitate, existența altor proceduri paralele, etc.); *comportamentul părților* (care include aprecierea comportamentului (i) reclamantului și a (ii) autorităților. Se va aprecia *bona/mala fides* a tuturor părților implicate în proces, inclusiv existența unor întârzieri inexplicabile, amânări neîntemeiate, consecutivitatea ședințelor, planificarea unei ordini a ședințelor cu pauze îndelungate; etc.) și *importanța cauzei* pentru reclamant (*miza/interesul*) care relevă importanța sau scopul pentru persoana care pretinde violarea dreptului său la un termen nerezonabil (*Mazepa*, §42, *Holomiov*, §137 cu referințe).

108. *Cu privire la durata procedurilor*. La caz, reclamantul Gîrbu Boris pretinde în temeiul Legii nr.87/2011 constatarea încălcării dreptului său la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale nr.1-20/2014 (nr. PIGD 22-1-332-17012012) timp mai mult de 13 ani, care cuprinde perioada *noiembrie 2011* (înaintării învinuirii/acuzării), în care se include inclusiv și data înaintării dosarului în instanța de fond (*03 mai 2012*) – până la *15 septembrie 2023* (examinarea pe fond a cauzei în apel, nefiind emis încă un act judecătoresc irevocabil).

109. Astfel, începutul curgerii termenului se consideră ziua în care persoana este pusă sub acuzare (*noiembrie 2011*), iar sfârșitul termenului se marchează cu emiterea hotărârii ce soluționează fondul acuzației (care se poate extinde la decizia unei instanțe de recurs atunci când aceasta se pronunță pe fondul acuzației), la caz, la situația din *15.09.2023* decizie irevocabilă pe fondul acuzației nu era încă emisă.

110. Se remarcă că potrivit standardelor CtEDO, în general, termenul rezonabil poate fi încălcat doar în cadrul procedurilor judiciare *mai lungi de 2 ani de zile într-o singură instanță* sau în cazul neexecutării mai mari de 1 (un) an de zile. În același timp potrivit jurisprudenței CtEDO, de regulă, se va acorda mai multă atenție cazurilor în care durează mai mult de 3 ani într-o instanță (*cauza Guincho v. Portugalia, hotărârea din 10 iulie 1984*). Deși nu există o îndrumare certă cu

privire la termenul aplicabil în sensul art.6 din CEDO, aceasta depinde în primul rând de numărul instanțelor implicate.

111. La caz, durata procedurilor în cauza penală de învinuire, în special ce-l privește pe Gîrbu Boris, în trei grade de jurisdicție (instanța de fond - Judecătoria Ciocana, mun. Chișinău; repetat în instanța de apel - Curtea de Apel Chișinău și instanța de recurs - Curtea Supremă de Justiție), a constituit în total peste *13 ani* (noiembrie 2011 (înaintarea acuzației) – septembrie 2023 (examinarea cauzei în apel, nefiind emis încă un act judecătoresc irevocabil).

112. Prin urmare, în prezentul litigiu cert se atestă că reclamantul Gîrbu Boris în perioada de referință nu a beneficiat de judecare a cauzei penale într-un termen rezonabil garantat atât de legislația națională (art.20 din Codul de procedură penală), cât și de art.6§1 CEDO.

113. *Cu privire la complexitatea cauzei.* După cum s-a stabilit supra în procesul penal, Gîrbu Boris a fost învinuit de comiterea infracțiunilor prevăzute de art.179 alin.(2) (*Violarea de domiciliu săvârșită cu aplicarea violenței sau cu amenințarea aplicării ei*) și art.352 alin.(3) lit.d) (*Samavolnicia soldată cu daune în proporții deosebit de mari*) din Codul penal, de care ultimul, în partea ce-l vizează, prin sentința din 09.03.2016 a Judecătoriei Ciocana mun. Chișinău (nedefinitivă) a fost achitat de învinuirea săvârșirii infracțiunilor prevăzute de art.179 alin.(2) și art.352 alin.(3) lit.d) din Codul penal, pe motiv că fapta nu întrunește elementele infracțiunii.

114. Potrivit Nomenclatorului gradelor de complexitate, parte a Regulamentului privind stabilirea gradelor de complexitate unice naționale a cauzelor civile, penale și contravenționale, aprobat prin Hotărârea nr.165/6 din 18 februarie 2014 a Consiliului Superior al Magistraturii, modificat și completat prin Hotărârea CSM nr.486/19 din 23 iunie 2015, pentru cauza penală supusă controlului, gradul de complexitate este evaluat la 5 și 6 puncte, iar, potrivit art.16 alin.(3) și (4) din Codul penal, infracțiunile de care a fost învinuit Gîrbu Boris sunt calificate drept *infracțiuni mai puțin grave* (art.179 alin.(2) din Codul penal) și *infracțiuni grave* (art.352 alin.(3) lit.d) din Codul penal).

115. Afară de aceasta, în cauza penală, figurează 9 inculpați, fiecare dintre aceștia au avut câte un apărător. Specific este că spre deosebire de ceilalți inculpați (Guțu Boris, Racu Simion, Burduniuc Pavel, Tîrsina Anatolie, Vereaghin Anatolie și Chirița Valeriu, învinuiți doar de comiterea infracțiunii prevăzute de art.179 alin.(2) din Codul penal), reclamantului Gîrbu Boris (alături de inculpații Bîzgu Anatolie, Starîș Anatolie) i s-a înaintat învinuire pe două capete de acuzare prevăzute de art.179 alin.(2) și art.352 alin.(3) lit.d) din Codul penal.

116. De asemenea, în cadrul procesului penal au fost efectuate mai multe acțiuni procesuale, cum ar fi: audierea procurorului, a inculpaților și a apărătorilor

acestora; audierea părților vătămate; audierea martorilor; cercetarea probelor, fapt ce atestă că cauza este una destul de complexă.

117. *Cu privire la comportamentul părților. Aprecierea comportamentului reclamantului.* Din raportul prezentat rezultă că perindarea examinării cauzei penale în *prima instanță* (aflată pe rol aproximativ 4 ani) a fost cauzată în mod special de comportamentul participanților la procesul penal (inculpați, inclusiv a reclamantului Gîrbu Boris, procuror, avocații inculpaților, părțile vătămate, martori), care în mare parte nu se prezentau la ședințele de judecată din motive necunoscute instanței, fie la cererilor/demersurilor acestora (înaintarea recuzării judecătorului și procurorului; numirea unei expertize grafoscopice); în *instanța de apel* (aflată pe rol în perioada 20.04.2016 – 12.06.2017, adică aproximativ 1 an și 2 luni; 02.03.2018 – 13.07.2020, adică aproximativ 2 ani și 4 luni; 06.08.2021 – 15.09.2023, pronunțarea deciziei fiind amânată pentru data de 15.11.2023), ședințele de judecată nu au avut loc din motivul absenței nemotivată a părților vătămate, a avocaților inculpaților; iar în *instanța de recurs* (aflată pe rol în perioada 03.08.2017 – 23.01.2018, adică aproximativ 5 luni; 02.11.2020 – 28.06.2021, adică aproximativ 7 luni) cauza a fost examinată cu celeritate.

118. Pe lângă aceasta, reclamantul Gîrbu Boris, în toate cele 3 grade de jurisdicție (instanța de fond, apel și recurs), nu și-a valorificat dreptul procedural prevăzut la art.20 Cod de procedură penală, de a solicita accelerarea procedurii de judecare a cauzei penale. De asemenea, reclamantul și-a exercitat de 2 ori dreptul de recurs. La fel, și alți inculpați, apărătorii acestora, și procurorul și-au exercitat dreptul de atac.

119. *Cât privește comportamentul autorităților* (3 grade de jurisdicție). Durata procedurilor penale în instanța de fond se explică că din cele 42 de ședințe 2 dintre acestea au avut loc din vina autorității (Judecătoriei Ciocana mun. Chișinău) și anume, ședința din 26.04.2012 amânată din motivul admiterii cererii de recuzare a judecătorului I. Mînăscuță de la examinarea cauzei penale, cauza fiind repartizată judecătorului raportor I. Dutca; și din 22.02.2016, când s-a amânat deliberarea și pronunțarea hotărârii din cauza complexității cauzei. În același timp, instanța de judecată a încercat să evite tergiversarea examinării cauzei penale prin fixarea ședințelor de judecată la intervale restrânse. În instanța de apel și recurs încălcarea termenului rezonabil de judecare s-a datorat prin casările și trimiterile succesive la rejudecare.

120. În această privință, Completul de judecată notează că deși nu are competența de a analiza modul în care instanțele interne au interpretat și aplicat dreptul intern, consideră totuși că respectivele casări cu trimitere se datorează în general unor erori procedurale comise la etapa examinării cauzei în apel depistate de instanța de recurs, or, repetarea acestor casări denotă o deficiență în

funcționarea sistemului judiciar (*cauza Parohia Greco-Catolică Sfântul Vasile Polonă, pct.74*).

121. La fel, urmează să se țină cont și de perioada stării de urgență pe întreg teritoriul Republicii Moldova în legătură cu situația epidemiologică prin infecția cu COVID-19 (17.03.2020 – 15.05.2020).

122. Reieșind din comportamentul părților, atât recurentul/reclamant Gîrbu Boris, folosindu-se de drepturile sale procedurale prevăzute de legislația procesual-penală, cât și instanțele naționale au contribuit la durata procedurilor penale, ceea ce atestă o *răspundere mixtă*.

123. Cu toate că cauza penală nr.22-1-332-17012012 în sine este una complexă (gravitatea faptelor infracționale imputate (art.179 alin.(2) și art.352 alin.(3) lit.d) din Codul penal) calificate prin prisma art.16 din Codul penal din categoria infracțiunilor mai puțin grave și infracțiuni grave; acumularea probelor, audierea părților vătămate, a martorilor, a inculpaților fiind 9 la număr etc.), totuși examinarea a fost îngreunată și din cauza erorilor și omisiunilor judiciare admise la etapa judecării cauzei în apel și recurs, care în opinia Completului de judecată, au contribuit într-o oricare măsură la prelungirea procedurilor mai mult de 13 ani, care încă durează, neexistând încă la moment o finalitate a acestei cauze.

124. *Importanța cauzei pentru recurentul/reclamant.* Completul de judecată notează că procedurile s-au referit la o chestiune importantă pentru Gîrbu Boris, așteptările și aspirațiile acestuia pe toată perioada soluționării cauzei penale într-un termen excesiv de îndelungat în cele trei grade de jurisdicție (în care nici la moment nu există încă o finalitate pe fond, nefiind emis un act judecătoresc definitiv și irevocabil ce ar clarifica situația ultimului), care pleda nevinovat pentru faptele infracționale care i se incriminau, în lipsa unei argumentări și circumstanțe obiective care ar justifica acest termen. Cu atât mai mult, recurentul/reclamant prin definiție risca o pedeapsă penală cu închisoarea, respectiv importanța soluționării prompte a chestiunii pentru el este prezumată. Or, Gîrbu Boris a fost învinuit de comiterea unor infracțiuni din categoria grave și mai puțin grave, pentru care legea penală prevede pedeapsa maximă cu închisoare pe un termen până la 3 ani (art.179 alin.(2) Cod penal) și respectiv până la 8 ani (art.352 alin.(3) lit.d) Cod penal). Deși prin sentința din 09.03.2016 a Judecătorei Ciocana mun. Chișinău (nedefinitivă) Gîrbu Boris a fost achitat de învinuirea săvârșirii infracțiunilor prevăzute de art.179 alin.(2) și art.352 alin.(3) lit.d) din Codul penal, pe motiv că fapta nu întrunește elementele infracțiunii, totuși acesta în perioada de referință pentru care se pretinde încălcarea procedurilor (în special la etapa examinării cauzei penale în apel și recurs), are legitima credință că instanțele de judecată ierarhic superioare vor menține această soluție.

Pe lângă acestea, procesul îndelungat poate crea impresia că reclamantul este vinovat de săvârșirea infracțiunilor incriminate.

125. În circumstanțele expuse, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că atât prima instanță, cât și instanța de apel just au concluzionat în privința constatării încălcării dreptului lui Gîrbu Boris la judecare în termen rezonabil a cauzei penale nr.22-1-332-17012012, stabilind astfel corect starea de fapt raportată la criteriile ce impun survenirea răspunderii Statului pentru încălcarea termenului rezonabil de judecare a cauzei penale. Or, în speță cert se constată că examinarea cauzei penale (în care Gîrbu Boris are calitatea procesuală de învinuit, din momentul intentării procesului penal (noiembrie 2011), până la data de 15.09.2023, aflării cauzei pe rolul instanței de apel) constituie peste 13 ani, dintre care peste 4 ani cauza penală s-a aflat în instanța de fond și 9 ani per total în instanța de apel și recurs, fapt ce reprezintă o procedură excesiv de îndelungată de examinare, respectiv nu poate fi apreciată ca fiind una rezonabilă, fapt ce impune implicit răspunderea Statului pentru încălcarea dreptului lui Gîrbu Boris la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale în care se pretinde încălcarea.

126. După cum rezultă din prevederile art.5 din Legea nr.87/2011, în urma constatării faptului că a fost încălcat dreptul la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau dreptul la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, instanța de judecată decide asupra acordării unei satisfacții echitabile de la bugetul de stat în contul reparării prejudiciului moral, material, precum și a costurilor și a cheltuielilor de judecată.

127. La acest aspect, Completul de judecată remarcă că unul din criteriile orientative generale de apreciere a prejudiciului moral este criteriul echității. Aprecierea prejudiciului moral se face în raport cu criteriile menționate supra (miza pentru reclamant, comportamentul părților, buna/reaua-credința; durata procedurilor, etc.). Se ia obligatoriu în considerație principiul general al echității și suma nu trebuie să fie vădit disproporționată cu sumele acordate de Curtea Europeană în spețele similare. Sarcina probării prejudiciului moral nu poate fi pusă pe seama reclamantului și se apreciază individual pentru fiecare caz, luându-se în considerare argumentele ambelor părți în proces și excluzându-se pretenții excesive și vădit exagerate.

128. Completul de judecată evidențiază că sarcina probării prejudiciului moral nu poate fi pusă pe seama reclamantului și se apreciază individual pentru fiecare caz, luându-se în considerare argumentele ambelor părți în proces și excluzându-se pretenții excesive și vădit exagerate.

129. În materia duratei nerezonabile a procedurilor judiciare sumele acordate cu titlu de prejudiciu moral variază între 1000 de EURO și 2500 de EURO, pentru 5

sau 10 ani. Cea mai mică sumă s-a acordat în cauza „*Deservire*” SRL c. *Moldovei* de 600 de EURO pentru 6 ani, iar cea mai mare în cauza *Cravcenco c. Moldovei* de 3000 de EURO pentru 9 ani de examinare a unui litigiu de muncă.

130. La calcularea daunei morale se ia în considerare întreaga perioadă, inclusiv acel prim an de durată excesivă a procedurii judiciare.

131. La acest capitol, Completul de judecată reține ca fiind relevante speței cauzele CtEDO, *Cimpoeș v. Republica Moldova*, (cererea nr.12030/13 din 14 decembrie 2021), unde Curtea a acordat reclamantului 2700 de Euro pentru prejudiciul moral (deși reclamantul pretinsese 15000 de Euro) pentru o perioadă de examinare a cauzei de peste 15 ani, sau 180 de Euro per an/15 Euro per lună.

132. În cauza *Cravcenco v. Republica Moldova*, (cererea nr.13012/02, 15 ianuarie 2008), pentru durata de 9 ani de examinare a procedurilor într-un litigiu privind reintegrarea în serviciu, Curtea a acordat reclamantului suma de 3000 de Euro cu titlu de prejudiciu moral, sau 333 de Euro per an/28 Euro per lună.

133. De asemenea, în cauza „*Deservire*” SRL v. *Republica Moldova*, (cererea nr. 17328/04, 6 octombrie 2009), a fost acordată o sumă de 600 de Euro pentru o perioadă de examinare de 6 ani și 41 de zile, sau 100 de Euro per an.

134. Totodată, în cauza *Zementova v. Russia*, (cererea nr.942/02 din 27 septembrie 2007), Curtea a acordat reclamantei suma de 3000 de Euro cu titlu de prejudiciu moral ca urmare a constatării încălcării caracterului rezonabil al duratei urmăririi penale, ce s-a desfășurat 6 ani, 2 luni și 11 zile sau 500 de Euro per an/41 de Euro per lună.

135. În cauza *Matei și Tutunaru c. Moldovei*, (cererea nr.19246/03, hotărârea din 27 ianuarie 2010), pentru durata excesivă a procedurilor, mai mult de 10 ani, Curtea a acordat fiecărui reclamant a câte 2.000 de Euro cu titlu de prejudiciu moral sau 200 Euro per an/16 Euro per lună.

136. În cauza *Borisova v. Republica Moldova* (cererea nr. 37190/19, decizia din 12 decembrie 2024), pentru durata excesivă a procedurilor civile și lipsa unui remediu efectiv în această privință, durată totală mai mult de 12 ani din momentul inițierii, suplimentar la cei 30000 de lei acordați de instanța națională, Guvernul s-a oferit să achite reclamantei 1500 de Euro pentru prejudiciul moral și 250 de Euro pentru costuri și cheltuieli, sau 250 Euro per an/20 Euro per lună.

137. În cauza *Sușco v. Republica Moldova* (cererea nr.64990/16), hotărârea din 16 ianuarie 2025), pentru durata excesivă a procesului de insolvență și la lipsa unei căi de atac eficiente în dreptul intern în acest sens, durata totală fiind de 12 ani și 8 zile, Curtea a acordat reclamantului suma de 1700 de Euro pentru prejudiciul moral și 250 de Euro pentru costuri și cheltuieli, sau 141 de Euro per an/20 Euro per lună.

138. În cauza *Vataga v. Republica Moldova* (cererea nr.15666/18), hotărârea din 09 octombrie 2025) pentru durata excesivă a procesului penal mai mult de 11 ani și 6 luni în fața a 3 nivele de jurisdicție, (dintre care 5 ani 2 luni și 15 zile în fața a 2 nivele de jurisdicție, din momentul în care reclamanta s-a alăturat procedurilor), Curtea a acordat reclamantei suma de 1600 de Euro cu titlu de prejudiciu moral și 250 de Euro cu titlu de costuri și cheltuieli, sau aproximativ 137 de Euro per an.

139. În cauza *Ditmansen Mîndru v. Republica Moldova* (cererea nr.5190/22) hotărârea din 23 ianuarie 2025) pentru durata totală a procesului de 7 ani (pentru 3 niveluri de jurisdicție), Curtea a acordat reclamantei 400 de Euro cu titlu de prejudiciu moral și 250 de Euro cu titlu de costuri și cheltuieli, sau 57 de Euro per an.

140. Prin urmare, instanțele naționale trebuie să țină cont de satisfacția echitabilă acordată de către Curtea Europeană în situații similare și să acorde despăgubiri comensurabile în acest sens pentru prejudiciul cauzat prin încălcarea art.6§1 din Convenție.

141. Stabilirea cuantumului prejudiciului moral aparține marjei de apreciere a instanței de judecată, însă exercitarea acestei marje trebuie realizată în concordanță cu criteriile legale și cu reperele desprinse din practica judiciară, astfel încât soluțiile pronunțate să asigure previzibilitatea și coerența jurisprudenței, rol ce revine în mod particular Curții Supreme de Justiție în exercitarea atribuției sale de unificare a practicii judiciare.

142. În practica Curții Supreme de Justiție formată în aplicarea Legii nr.87/2011 s-a statuat constant că satisfacția echitabilă acordată pentru durate îndelungate ale procedurilor judiciare trebuie stabilită în *quantumuri moderate*, determinate prin raportare la circumstanțele concrete ale cauzei și la criteriile prevăzute de art.2 alin.(6) din legea enunțată, în vederea menținerii unei practici judiciare coerente și previzibile, instanța supremă intervenind, în exercitarea atribuției sale de unificare a practicii judiciare, asupra cuantumului despăgubirilor atunci când aceasta se impune pentru asigurarea unor repere jurisprudențiale uniforme.

143. Astfel, prin decizii recente pronunțate în această materie, Curtea Supremă de Justiție a intervenit asupra cuantumului despăgubirilor stabilite de instanțele inferioare atunci când a constatat necesitatea alinierii acestora la reperele jurisprudențiale deja conturate, menținând constatarea încălcării dreptului, dar ajustând cuantumul satisfacției echitabile pentru asigurarea caracterului previzibil și uniform al practicii judiciare, (a se vedea, inter alia, deciziile Curții Supreme de Justiție din 2024-2025 publicate pe portalul oficial al jurisprudenței instanței supreme).

144. De asemenea, Curtea Supremă de Justiție în jurisprudența sa uniformă s-a expus în spețe similare cu privire la aprecierea mărimii prejudiciului moral pentru

durata excesivă a procedurilor (a se vedea deciziile nr. [2ra-1391/23](#), nr. [2ra-1420/23](#), [2ra-754/25](#)), unde instanța de recurs, (pentru constatarea răspunderii integrale a autorităților publice ale statului pentru încălcarea termenului de judecare rezonabilă a cauzei) a acordat cu titlu de satisfacție echitabilă cel puțin între 3000 de lei pentru 2 ani de încălcare și pentru mai mult de 9 ani între 20000 de lei și maxim 60000 de lei, sume apreciate în fiecare caz concret prin prisma tuturor criteriilor de apreciere a rezonabilității duratei procedurilor.

145. Reieșind din cele constatate, și având în vedere că recurentului/reclamant Gîrbu Boris i s-a cauzat un anumit nivel de stres și frustrare ca urmare a duratei excesive a procedurilor penale mai mult de 13 ani (pentru 3 grade de jurisdicție, în care nu există încă o finalitate), luând în considerare importanța procesului pentru ultimul, având speranța că instanțele naționale vor face claritate, care pleda nevinovat pentru fapta infracțională care i se incrimina, în lipsa unei argumentări și circumstanțe obiective care ar justifica acest termen, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că suma prejudiciului moral acordată reclamantului Gîrbu Boris de către prima instanță în mărime de 60000 de lei este cu mult mai mare decât prejudiciul moral încasat în spețe similare atât la nivel național, cât și conform jurisprudenței CtEDO, iar suma de 100000 de lei stabilită de instanță de apel este vădit exagerată în raport cu criteriile, circumstanțele și factorii nominalizați supra la aprecierea prejudiciului moral, precum și luând în considerare compensațiile acordate de CtEDO pentru violări similare în jurisprudența sa versus Republica Moldova. Or, cuantumul despăgubirii moral trebuie să aibă efect compensatoriu pentru partea vătămată, dar nu venituri nejustificate.

146. La acest capitol, Completul de judecată remarcă că la determinarea cuantumului despăgubirilor urmează să se respecte criteriul echității, care presupune că despăgubirile pentru prejudiciul moral trebuie să fie juste, raționale și echitabile, adică trebuie stabilite în așa fel încât să asigure efectiv o compensare suficientă a prejudiciului moral cauzat, cu menținerea echilibrului între daunele efectiv pricinuite și suma acordată.

147. Este de menționat faptul că cuantumul despăgubirilor trebuie astfel stabilit, încât acestea să aibă efect compensatoriu pentru părțile vătămate și nu trebuie să constituie nici sume excesive pentru autorii daunelor și nici venituri nejustificative pentru victimele acestora.

148. Astfel, în jurisprudența sa Curtea a stabilit că scopul satisfacției echitabile este de a repara prejudiciul cauzat reclamantului ca urmare a evenimentelor contrare Convenției (*Scozzari și Giunta împotriva Italiei*, 13 iulie 2000, p. 248-250). Atunci când acordă satisfacția echitabilă, Curtea aplică regula *restitutio in integrum*, aceasta cere ca compensațiile cu titlu de prejudiciu moral acordate la

nivel național pentru violarea Convenției să fie comparabile cu cele acordate de CtEDO în cauze similare (*hotărârea Ciorap nr. 2 c. Moldovei, 2010*).

149. Distinct, Completul de judecată remarcă că potrivit jurisprudenței Curții Europene, mărimea daunei morale va fi stabilită în funcție de nivelul de viață în statul respectiv (*secțiunea I, hotărârea Ernestina Zullo versus Italia, 10 noiembrie 2004, 64897/01*).

150. În aceste condiții, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră necesară intervenția pentru consolidarea practicii judiciare privind determinarea satisfacției echitabile în cauzele civile intentate pe Legea nr.87/2011, prezenta cauză oferind prilejul clarificării nivelului despăgubirilor acordate în situații comparabile, în sensul art.432 alin.(1) lit.b) din Codul de procedură civilă.

151. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că suma de 30 000 de lei cu titlu de prejudiciu moral, ceea ce constituie 2500 de lei per an (sau echivalentul 125 de Euro per an), pentru durată excesivă a procedurilor penale, este rațională și echitabilă ca mărime, conformă jurisprudenței CtEDO în cauze similare.

152. Completul de judecată subliniază că suma prejudiciului moral calculat spre încasare a fost apreciată prin prisma *răspunderii mixte* atât a reclamantului, cât și a autorităților naționale, care au perindat durata excesivă a procedurilor în cauza penală în care se pretinde încălcarea, reieșind în special din comportamentul participanților la proces.

153. În speță, recurentul/reclamant Gîrbu Boris pretinde suma de 5000000 (cinci milioane) de lei cu titlu de prejudiciu moral pentru încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale mai mult de 13 ani, ceea ce reprezintă în jur de 416 666 de lei pentru fiecare an de încălcare.

154. Completul de judecată consideră că suma de 5000000 (cinci milioane) de lei pretinsă de către recurentul/reclamant Gîrbu Boris cu titlu de satisfacție echitabilă este vădit exagerată ca mărime în raport cu criteriile, circumstanțele și factorii nominalizați supra la aprecierea prejudiciului moral, precum și luând în considerare compensațiile acordate de CtEDO pentru violări similare în jurisprudența sa versus Republica Moldova. Or, quantumul despăgubirii morale trebuie să aibă un efect compensatoriu pentru partea lezată, dar nu venituri nejustificate

155. La caz, Completul de judecată constată că suma de 30 000 de lei echivalentul sumei de 1500 de Euro cu titlu de satisfacție echitabilă reprezintă un quantum compatibil cu reperatele jurisprudențiale existente și apt să contribuie la consolidarea practicii judiciare în materie.

156. Completul de judecată remarcă că intervenția instanței de recurs nu afectează constatarea încălcării dreptului reclamantului, ci vizează exclusiv stabilirea unui quantum al despăgubirii compatibil cu reperele jurisprudențiale existente.

157. Cu titlu de notă, Completul de judecată reține că determinarea valorii prejudiciului în sensul Legii nr.87 din 21.04.2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, nu se face în dependență de inflație, dar de gradul de încălcare a drepturilor apărute de această lege.

158. *Cu privire la costuri și cheltuieli.* Completul de judecată subliniază că potrivit jurisprudenței CEDO, aprecierea costurilor și cheltuieli judiciare urmează a se conduce după două principii de bază: (i) costuri și cheltuieli urmează a fi în modul corespunzător probate, de obicei prin documente de plată sau prin prezentarea descifrării pe ore a lucrului avocatului și tarife aplicabile, dacă e cazul, și (ii) cheltuielile trebuie să fie rezonabile ca quantum (în special în materia de tarife percepute pentru onorariile avocaților) și necesare pentru proceduri în speță (nu se compensează, de ex., lucrul avocatului care nu are tangență directă la proces).

159. Instanța de recurs remarcă că prin decizia din 16 mai 2024, Curtea de Apel Chișinău a majorat suma cheltuielilor de judecată de la 3000 de lei la 6000 de lei dispusă spre încasare din bugetul de stat în beneficiul lui Gîrbu Boris.

160. În recurs Gîrbu Boris contestă decizia instanței de apel doar în latura quantumului prejudiciului moral, fără a se expune și în partea cheltuielilor de judecată, iar Ministerul Justiției în recursul său nu s-a referit la ilegalitatea deciziei contestate în această privință și nu a indicat niciun argument în sensul netemeinicii încasării cheltuielilor de judecată în speță.

161. Implicit, Completul de judecată a punctat doar motivele decisive pentru soluționarea prezentei cauze, ceea ce este admisibil prin prisma jurisprudenței CtEDO (*García Ruiz v. Spania (Marea Cameră)*, 21 ianuarie 1999, §26; *Moreira Ferreira v. Portugalia (nr.2) (Marea Cameră)*; 11 iulie 2017, §84).

162. Dat fiind cele stabilite Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că decizia instanței de apel urmează a fi modificată în partea quantumului prejudiciului moral în temeiul art.445 alin.(1) lit.e) din Codul de procedură civilă.

163. Coroborând circumstanțele ce preced, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție concluzionează că recursul declarat de Gîrbu Boris urmează a fi respins, iar recursul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova urmează a fi admis, cu modificarea deciziei din 16 mai 2024 a Curții de Apel

Chișinău, prin reducerea cuantumului prejudiciului moral de la 100 000 de lei la 30 000 de lei, în rest, decizia instanței de apel, se menține.

164. În conformitate cu art.431 alin (1), (2), (4), art.432 alin.(1) lit.b), art.440 alin.(3), art.442 alin.(1) și art.445 alin.(1) lit.e) și (3) din Codul de procedură civilă,

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Respinge recursul declarat de Gîrbu Boris.

Admite recursul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova.

Modifică decizia din 25 februarie 2025 a Curții de Apel Centru, emisă în cauza civilă, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Gîrbu Boris împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova cu privire la constatarea încălcării dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale și repararea prejudiciului moral cauzat prin această încălcare, în partea cuantumului prejudiciului moral prin reducerea acestuia de la 100 000 (una sută mii) lei MD la 30 000 (treizeci mii) de lei MD.

În rest, decizia instanței de apel, se menține.

Decizia este irevocabilă.

Președinte

Stela Procopciuc

Judecătorii

Ion Munteanu

Gheorghe Stratulat